



האוניברסיטה העברית בירושלים

הפקולטה למדעי החברה

בית הספר למדיניות ציבורית

אלימות בכדורגל

מוגש לשרת התרבות והספורט, גבי לימור לבנת

במסגרת הקורס 59105

סדנת מבוא לניתוח מדיניות

מרצים : ד"ר ענת גופן ; ד"ר אודי ניסן.

עוזר הוראה : אהרון היינמן.

מגיש : יוני בן זקן 032636508

(מספר מילים : 2966)

יוני 2009, תשס"ט

תוכן עניינים

2.....	הלקוח.....
3.....	תקציר מנהלים.....
4.....	רקע.....
8.....	תופעות בלתי רצויות והבעיה.....
10.....	חלופות אפשריות.....
12.....	הערכת חלופות.....
15.....	רשימת מקורות.....
16.....	נספחים.....

הלקוח

שרת התרבות והספורט אמונה על קידום הספורט בישראל. נסיונה הפוליטי, כחברת כנסת במשך 17 שנים וכשרת החינוך לשעבר, מעניק לה עוצמות הנחוצות להוצאתן לפועל של תכניות רב-שנתיות ורפורמות. מצבו המתדרדר של הכדורגל בארץ, ותופעת האלימות השוררת ביציעים בפרט, דורשים טיפול מעמיק וארוך טווח. אחת המסגרות הכפופות למשרד התרבות והספורט הינה המועצה להסדר ההימורים בספורט. מועצה זו אחראית על תמיכה כספית במערכות הספורט בישראל. לצורך מטרה זו עומדים לרשות המועצה כ-240 מיליון ש"ח לצורך תמיכה במועדני הספורט וכ-75 מיליון ש"ח בשנה לשדרוג ושיפוץ מתקנים. השרה, באמצעות ניתוב האמצעים הכספיים הזמינים, יכולה להוביל מדיניות בנושא זה.

תקציר מנהלים

סוגיית האלימות בספורט עלתה לכותרות בשנים האחרונות, לאור מספר מקרים קיצוניים בהם אירעו פגיעות-גוף בקרב צופים במגרשים. ועדת חקירה פרלמנטרית לטיפול באלימות בספורט סקרה את הנושא בין השנים 2001-2005, ותוצרה העיקרי הינו החוק למניעת אלימות בספורט התשס"ח-2008. חוק זה מקנה שלל סמכויות לשוטרים ובעלי תפקיד לצורך הטיפול "במתפרעים". עם זאת, אמצעים אלו הינם חלקיים בלבד, ומהווים רק חלק ממכלול פעולות שאינן מבוצעות כעת. אמצעים משלימים נדרשים: שיפור תשתיות האיצטדיונים, יצירת גורמי משיכה חדשים לקהל האוהדים, ושינוי בסיסי בהתנהגות הקהל. בהעדר האחרונים, היכולת למשוך קהל אוהדים נורמטיבי למגרשים תשאר נמוכה.

תמהיל הקהל המגיע למגרשים במציאות הנוכחית מהווה בעיה. הקהל המגיע למגרש הינו צעיר ברובו, בעל פוטנציאל גבוה לנהוג באלימות. בו בעת, אוהדי כדורגל אחרים נמנעים מלהגיע למגרשים בשל תופעת האלימות.

נייר זה מציע חלופות שונות שייעודן להטות את הכף, ולמשוך קהל משפחתי. הדרך המוצעת הינה הקמת יציעים משפחתיים במגרשים בארץ, אשר יקנו תנאי צפייה פיזיים משופרים. בנוסף, יונפקו כרטיסים משפחתיים מוזלים. יציעים אלו ייצרו סביבה סטרילית מאלימות עבור הקהל, תוך חינוך הדור הבא של האוהדים לכדורגל נקי מאלימות וגזענות.

הספורט בעולם, והכדורגל בפרט, הינו פעילות פנאי נפוצה במדינות רבות בעולם. כפעילות תחרותית, לא פעם מאופיין הספורט בגילויי אלימות, מצד שחקנים וצופים. בעשרים השנים האחרונות, ישנה מגמה בישראל, בה אירועים אלימים מתרחשים, בסביבת המגרש ובתוכו, ואף כוללים נפגעים בגוף.

מניעי האלימות שונים ממדינה למדינה, אך גילויי האלימות כמעט זהים ומחולקים לשלושה שלבים של התפרצויות: השלב הראשון הוא גילויי אלימות או גזענות כנגד שופטים, שחקנים ובעלי תפקידים במהלך המשחק. בשלב השני מתפתחת אלימות בין מחנות אוהדים ביציעים או בין אוהדי קבוצה אחת לבין כוחות השיטור והאבטחה. בשלב השלישי הופכת האלימות בכדורגל ממטרד מקומי לנחלת הכלל, וזירת ההתגוששות מועתקת לרחובות הסמוכים לאצטדיון, תחנות רכבת, מרכזים מסחריים הסמוכים למגרשים וכיו"ב.¹

סוציולוגים, מאתרים את שורשי האלימות בכדורגל במלחמת מעמדות מתמשכת שהכדורגל כה מיטיב לתאר. לכל קבוצה צבע משלה והיא מייצגת לעתים קרובות מעמד תומכים שונה או אזורים גיאוגרפיים שונים ויריבים, כך שהמלחמה שמתנהלת על כר הדשא אינה עוד מלחמה בין שני מועדוני ספורט, אלא בין שני מגזרים או מעמדות באוכלוסייה.²

מארש (Marsh) מתאר את האלימות כהתנהגות ריטואלית, שנשלטת ונכבלת על ידי חוקים חברתיים. אלו מאפשרים למתפרע להציג את התנהגותו "הגברית-אגרסיבית", ובכך להשיג הכרה מצד יתר האוהדים לתחושות הבטחון העצמי והזהות אליו הוא שואף. מגרש הכדורגל מהווה למתפרע במה, המנותקת מהמציאות, להתנהגותו.³

בין השנים 2001-2005 נדונה תופעת האלימות במסגרת ועדת החקירה הפרלמנטארית בנושא אלימות בספורט בראשותו של ח"כ אבשלום וילן. הועדה דנה בשני נושאים עיקריים:⁴

א. דה לגיטימציה של האלימות, ע"י פרסום והעלאת המודעות הציבורית לעניין.

ב. שינוי החקיקה בנושא.

¹ קיפניס, נ וירון שפירא (2006). "הכדור במגרש שלהם". פורסם בגלובס 21.9.06 (תאריך גישה אחרון:

<http://www.globes.co.il/news/home.aspx?fid=2&did=1000135708&nagish=1>: (4.5.2009

² The Amsterdam Group (1996). Football Violence in Europe. The Social Issues Research Center, Oxford, UK. Pp 21.

³ The Amsterdam Group, ibid, pp 38

⁴ ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא אלימות בספורט, "דו"ח מסכם - פרוטוקול מס' 18 27.6.2005". עמ' 5-2

הועדה הצביעה על כך שדרוש שיתוף פעולה בין גורמים רבים. פעילות חינוכית בקרב נוער, הסדרת תקנונים ע"י איגודי הספורט, שינוי והרחבת צורת האכיפה של המשטרה, אופן השיפוט, השקעה מקיפה בתשתיות המגרשים, הסרת גדרות ועוד.

בשנת 1992 ובשנת 1995 תוקן חוק הבטיחות במקומות ציבוריים התשכ"ג-1962. לא היה די בתיקונים שבוצעו בחוק. בעקבות עבודתה של ועדת החקירה הפרלמנטרית, הוצע ע"י חברי כנסת אבשלום וילן ורונית תירוש חוק נפרד – **חוק איסור אלימות בספורט התשס"ח-2008**⁵, שתכליתו להפחית את מימדי התופעה. החוק מרחיב את הוראות חוק הבטיחות ומחיל אותן על שאר ענפי הספורט. החוק פורסם ביום 12.8.2008.

נקבע, כי לשם שמירה על הסדר הציבורי וביטחון הציבור, אירועים בעלי מספר משתתפים גדול מ-200 צופים יחייבו הגדרת מספר בעלי תפקידים: מנהל אירוע ספורט, מנהל בטיחות, מנהל בטחון וסדרנים. החוק מגדיר ומרחיב את סמכויות בעלי התפקידים הנ"ל.

בנוסף, הוגדרו הוראות אכיפה ועונשין. סמכויות שוטרים הורחבו, ובכללן; מתן הוראות לאדם המתנהג באופן אלים, והרחקתו לפי שיקול דעתו של קצין משטרה לתקופה של 30 יום מהמגרשים.

במסגרת החוק אף נכללו סעיפי עבירות מיוחדות, ובין היתר הרחבת האיסור בגין התבטאות גזענית שהעובר עליה יקבל עונש מאסר של שנתיים; איסור כניסה לשדה המשחק עצמו ללא היתר מאדם מוסמך, עבירה שהעונש עליה יהיה שנה מאסר; וכן איסור הכנסת חפץ אסור למקום בו מתקיים אירוע ספורט.

החוק מסדיר את כינון המועצה למניעת אלימות בספורט. תפקידיה הינם הסדרת שיתוף הפעולה בין הרשויות השונות, גיבוש תכניות עבודה לטיפול בתופעה, יעוץ לשר ופיתוח ידע. המועצה החלה את עבודתה בתאריך 12.3.09.

החוק החדש מתבסס על המודל הבריטי למלחמה באלימות בכדורגל ובחוליגניזם.⁶ שתי תקריות עיקריות גרמו לשינוי הרב שחל בטיפול בסוגיה: ב-1985, כ-39 אוהדי הקבוצה האיטלקית יובנטוס נהרגו, כאשר קהל אנגלי התפרע ביצע איצטדיון הייזל בבריטל. ב-1989, כ-95 אוהדים נהרגו באסון הילסברו, כאשר יציע עמוס קהל קרס. דו"ח של ועדת הבדיקה בראשות השופט

⁵ הכנסת (2008). "הצעת חוק איסור אלימות בספורט, התשס"ח-2008". עמ' 10-2.

⁶ ועדה חקירה פרלמנטרית בנושא אלימות בספורט, שם, עמ' 2.

טיילור עסק באבטחת הקהל שמגיע למגרש ובפיקוח עליו. המלצותיו העיקריות מתרכזות לשני תחומים⁷:

א. שיפור התשתית במגרש הכולל ביטול יציעי עמידה והסרת גדרות ומנגנוני פיקוח על מספר הצופים במשחק.

ב. חקיקה נרחבת והענקת סמכויות נוספות למשטרה, בכללם הזכות לנקוט יד קשה ביותר כנגד המתפרעים. צווי הרחקת אוהדים מהמגרש, שימוש במצלמות במגרשים לצרכי מעקב, פעילות מודיעינית, ליווי אוהדים לאחר המשחק, פיקוח נוקשה על זהות באי המגרש הם רק חלק מצעדים שננקטו.

בסקר שנערך בשנת 2003, רק כ-27% מהאוהדים מנו את האלימות באנגליה כבעיה. השינויים הפחיתו את מידת התופעה בצורה ניכרת. נגזרת של שינויים אלו הינה השיפור בתשתיות והקמת איצטדיונים מפוארים. **אלו הביאו לעלייה חדה במחירי הכרטיסים, שינוי אופיו של הקהל ודחיקת המתפרעים אל מחוץ לאיצטדיון.**⁸ כך נהפכה ההגעה למגרשים לחוויה השמורה לבעלי-אמצעים בלבד. ⁹ מיגור תופעת האלימות במגרשי הכדורגל האנגלים היה קטליזטור לעלייה באטרקטיביות הענף, משיכת השקעות וזכויות שידור מוגדלות.¹⁰

מכלול תהליכים שונים התרחש במקביל לטיפול באלימות. ניתן לקשור בין התהליכים השונים, ולהצביע על הקשר מסוים בינם לבין הירידה באלימות, אם כי קשה לקבוע סיבתיות, וזאת משום קיומו של "מעגל קסמים", בו הגורמים השונים משפיעים אחד על השני באופן דו סיטרי. להלן השוואה בין התופעות בליגות המובילות של אירופה, לבין המצב הנוכחי בארץ:

1. עלייה באטרקטיביות הליגות השונות באירופה, כלומר עלייה ניכרת באחוז התפוסה באיצטדיונים ועלייה במחירי זכויות השידור, הינה תופעה רווחת. בגרמניה יש עלייה של 8% במספר הצופים במגרש בהשוואה לשנה שעברה. תופעה רב-שנתית דומה מתרחשת באנגליה, כאשר ממוצע הצופים עלה מ-21,000 בשנת 1992 לכ-34,000 בשנת 2006.¹¹ זכויות השידור

⁷ הכנסת – מרכז מחקר ומידע (2001). מסמך רקע לדיון בנושא: "המודל הבריטי" להתמודדות עם האלימות בספורט. עמ' 3, עמ' 5-7.

⁸ מלר, א. (2004) "אלימות בכדורגל: במלחמה כמו במלחמה". דינמי, 3: עמ' 2.

⁹ קיפניס, נ וירון שפירא, שם.

¹⁰ הכנסת – מרכז מחקר ומידע, שם, עמ' 11.

¹¹ Premiership Statistics. (1992) "Football Stats Results for 1992–1993 Premiership".

למדינות האי הבריטי המשולמות בליגה האנגלית קפצו מ-191 מיליון פאונד עד ל-1.7 מיליארד פאונד תוך עשור בלבד.¹²

בישראל, ניתן להצביע על מגמת ירידה לאורך השנים האחרונות בקהל המגיע למגרשי הכדורגל.¹³ במקביל מגמה זו נמשכת ובאה לידי ביטוי גם באחוזי הצפייה בטלוויזיה. לאחרונה התבטאו בכירי בעלת זכויות השידור כנגד הסכומים המשולמים בגין הזכות לשדר את ליגת העל.¹⁴

2. אחוזי הנשים והילדים אשר פוקדים את המגרשים עולה בהתמדה. בגרמניה, 30% מהקהל הינו נשי. באנגליה המספרים מגיעים עד לכ-50% מרוכשי הכרטיסים במועדונים מסוימים.¹⁵ על פי הערכות של מועדוני הכדורגל בישראל, האחוז עומד על כ-10-15%.¹⁶

3. תשתיות האיציטדיונים באירופה עברו שדרוג. באנגליה המהלך היה הכרח בשל החלטות ועדת טיילור (ראה לעיל). בגרמניה, שדרוג המגרשים היה חלק מההכנות לאירוח הגביע העולמי ב-2006. מחקרים מראים שיש קשר סיבתי בין רמת המתקן (נקיון ותפעול שירותים, מושבים, מעברים) לבין תופעת החוליגניזם.¹⁷

בארץ ישנם רק שני מתקנים, בהם מתקיימים משחקי ליגה, אשר עומדים בסטנדרט האירוח של איחוד הכדורגל האירופאי UEFA, איציטדיוני בלומפילד ביפו וטדי בירושלים.

4. הימורי ספורט לא חוקיים פוגעים בתחרותיות ובהוגנות של המשחקים. הדבר גורר פגיעה בזכויות שידור כתוצאה מירידה באטרקטיביות, פגיעה במוניטין ובהכנסות מהימורים חוקיים. בישראל, הערכות לגבי היקף התופעה נעות סביב 15 מיליארד ש"ח לשנה, בו בזמן שהיקף ההימורים החוקיים עומד על כ-5 מיליארד ש"ח.¹⁸

בשנים האחרונות עולה המודעות לטיפול בתופעה בקרב בעלי העניין השונים. מועדוני הכדורגל וההתאחדות לכדורגל מנהלים קמפיינים פרטיים למיגור התופעה, והמשטרה הגבירה את מאמציה הטיפול במתפרעים. על פי נתוני הקרן החדשה לישראל, ישנה מגמה של ירידה בהיקף האלימות

¹²BBC News, "[BBC keeps Premiership highlights](#)" 8.6.2006

¹³ נתוני קהל שהתפרסמו בעיתון ידיעות אחרונות לאורך השנים 1997-2007. ראה נספח.

¹⁴ קיפניס, נ. "כמה שווה הכדורגל הישראלי". פורסם בגלובס 12.5.2009

¹⁵ Chaudhary, V. "Women and wealthy crowd football clubs". Published at: The Guardian 11.2.2000

¹⁶ מבוסס על שיחות טלפון עם מועדוני הכדורגל: מכבי חיפה, הפועל ת"א, בית"ר ירושלים, בני יהודה, ומכבי ת"א. אין מדובר בנתונים רשמיים, כי כאלו לא קיימים.

¹⁷ קיפניס נ, שם.

¹⁸ לפי הערכת מנכ"ל המועצה להסדר ההימורים בספורט. התפרסם בכלכליסט 19.2.2009

<http://www.calcalist.co.il/sport/articles/0,7340,L-3220662,00.html> תאריך גישה אחרון 10.6.2009

בין השנים 2006-2008 בשיעורים של כ- 25% בהתבטאות הגזעניות וב-30% בהיקף האלימות.¹⁹ אם זאת, על אף הנתונים המעודדים, האלימות עודנה רווחת במגרשים.

תופעות בלתי רצויות

בפרק זה תוצגנה תופעות האלימות במגרשי הכדורגל בשנים האחרונות.

תופעה בלתי רצויה 1: הקבוצות הפופולריות ביותר הן גם האלימות ביותר.

בין השנים 2005-2008, בהסתמך על מדד הגזענות והאלימות²⁰ של הקרן החדשה לישראל, הקבוצות האלימות ביותר בישראל הינן ארבע הקבוצות הגדולות ביותר: בית"ר ירושלים, הפועל ת"א, מכבי ת"א ומכבי חיפה. בכך, מירב הקהל המגיע למגרשים נחשף בצורה כזו או אחרת לאלימות. על פי נתוני עונת 2008/9, קהל זה היווה 63% בממוצע מסך הקהל המגיע למגרשים.

תופעה בלתי רצויה 2: גילוי אלימות קיצונים בשנים האחרונות.²¹

2008 - פגיעה של אוהדי בית"ר י-ם בשחקן הפועל ק"ש, עבאס סואן. (מחזור 5), התנגשות אלימה בין אוהדי הפועל ת"א למשטרה. פצועים בשני הצדדים. (מחזור 26).

2007 - פריצה לכר הדשא של אוהדי בית"ר (מחזור 28), אי כיבוד דקת דומייה לזכרו של יצחק רבין ע"י מאות מאוהדי בית"ר ירושלים (מחזור 8), זריקת אבוקה לעברו של מאמן מכבי חיפה (מחזור 4).

2006 - תגרות בין אוהדי מכבי ת"א ומכבי חיפה (מחזור 22), אלימות חסרת תקדים בין אוהדי בית"ר ירושלים לבני סחנין (מחזור 16), רגימת אוטובוס השחקנים של מכבי חיפה באבנים (מחזור 3).

תופעה בלתי רצויה 3: תפיסות הציבור והשלכותיהן.

על פי סקר שערכו הקרן החדשה לישראל ומכון "דחף", לרגל פתיחת עונת המשחקים 2008/9, כ-58% הצהירו שהם עוקבים בקביעות אחר הכדורגל הישראלי, אך רק 8% מתוכם מצהירים שהם פוקדים את המגרשים. לפי הסקר, כ-37% מהציבור בארץ נמנע מצפייה בכדורגל במגרשים בשל גילויי האלימות והגזענות, והחשש מהם.

¹⁹ הקרן החדשה לישראל, (2009) "דו"ח סיכום שנת 2008/2009".

²⁰ המדד הינו מודל סטטיסטי/מתמטי מנוטרל אשר מתחשב בנתוני קהל ממוצעים, מידת החומרה של גילוי האלימות וכי. לפירוט נוסף: הקרן החדשה לישראל, דו"ח סיכום שנת 2008/2009. <http://www.nif.org.il/?id=1824>.

²¹ הקרן החדשה לישראל, דוח סיכום שנה 2006, 2007, 2008.

הגדרת הבעיה

הטיפול באלימות בספורט מורכב ממספר נדבכים. היבט הטיפול בצד האכיפה והעונשין הוגדר והוכנס לתוך מסגרת החוק לאיסור אלימות בספורט התשמ"ח-2008. עם זאת, על מנת להגביר את הטיפול בתופעה, ישנו צורך בפעולה מקבילה בהיבט החברתי.

הבעיה: תמהיל קהל הצופים במגרשים מעודד גילוי אלימות וגזענות במגרשים.

אופיו של הקהל מושפע מגורמים רבים. רמת הכדורגל המשוחק, טיב תשתיות המתקנים, מחירי הכרטיסים ועוד. בארץ, גורמים אלו יוצרים מצב בו הקהל המגיע למגרש הינו צעיר ברובו, בעל נטייה לנהוג באלימות, על סמך גורמים אלו והמאפיינים הסוציולוגיים של המשחק. בו בעת, אוהדי כדורגל אחרים נמנעים מלהגיע למגרשים בשל תופעת האלימות. שבירת מאזן זה, ויצירת מסה קריטית של אוהדים "איכותיים" אשר יאפילו על האוהדים "אלימים", הינה צעד הכרחי לטיפול באלימות המגרשי הכדורגל.

חלופות אפשריות

חלופה 1 – "מודל NBA".

במדינות רבות בעולם הספורט נתפש בבילוי משפחתי לכל דבר ועניין. כלומר, משפחות, על ילדיהן, משלבות את המשחק כחלק אינטגרלי מבילוי סוף השבוע המשותפים. תופעת זו יוצאת דופן בשכיחותה בענפי הספורט האמריקאים. חלופת ה-NBA מתבססת על רעיון זה. על מנת למשוך את המשפחות לשלב את משחק הכדורגל כחלק מבילוי סוף השבוע, יש צורך בהתאמת תנאים בסיסיים, ובנוסף, לייצר אטרקציות שונות. חלופה זו מציעה למעשה שילוב של שני מהלכים עיקריים:

1. התאמת מועדי המשחקים לשעות נוחות ביום השבת, בכדי להתאים את מועד המשחק ללוחות זמנים המתאימים לפעילות משפחתית.
 2. יצירת מוקדי משיכה בדמות פעילויות משפחתיות אטרקטיביות (הפנינג, הצגות, מופעים וכו') בקרבת האיצטדיון, ובסמוך לשעת המשחק. מהלך שכזה ייצור רצף פעילות עבור הילדים, ויקל על המעבר להמשך בילוי בתוך המגרש.
- חלופה זו מביאה לכך שקהל נורמטיבי, קרי משפחות על ילדיהן, יגיע למשחק ביתר קלות.

חלופה 2 – "יציע משפחתי"

הקמת יציעים משפחתיים הינה דרך מקובלת באירופה למשיכת קהל נורמטיבי למגרשים. באנגליה, פתרון זה היה חלק ממארוז המהלכים שהציע דו"ח טיילור. הרעיון בבסיס חלופה זו הינו לייצר בידוד חלקי של המשפחות מיתר הקהל, להפחית את רמת החשיפה הישירה לאלימות של קהל זה, ולייצור תנאים אופטימליים לצפייה במשחק. מחקרים בגרמניה²² הוכיחו שיש קשר ישיר בין רמת תשתיות המתקן לבין מספר המשפחות המגיעות למגרשים. בחלופה זו תדרש עבודה תשתיתית בכל יציעי המשפחות שיוקמו. עבודה זו תכלול שיפור תנאי הסניטציה בחדרי השירותים, הקמת שירותי נשים באיצטדיונים בהם לא קיימים כאלו, התקנת מושבים לנוחות מקסימלית, התאמת המזון במזנונים וכו'.

בד בבד עם שיפור התשתיות, חלופה זו מכילה עוד שני גורמים שצריכים להתבצע:

- א. קביעת תקן מינימום של תפוסת יציע המשפחה מתוך סך המושבים באיצטדיון.
- ב. הנפקת כרטיס משפחתי, כך שרק בעליו יוכלו לזכות בתנאים העדיפים אותו יוצר היציע.

²² קיפניס, שם, עמ' 3.

הקמת יציע משפחתי תיצור אי של אמות מידה נורמטיביות בתוך האיצטדיון, תוך חינוכו של הדור הבא של אוהדי הכדורגל לתרבות צפייה נקייה מאלימות ומגזענות.

חלופה 3 – "סלקצית קהל."

חלופה זו מאפשרת למועדונים למנוע את כניסתם של אוהדים אלימים אל תוך האיצטדיון. בהולנד, לקבוצות יש מאגר נתונים ממוחשב עם מידע על כל אוהד ואוהד. הכניסה למגרש מותנה בהיותך אוהד רשום במאגרים, ובעברך הנקי מאלימות. בקרה מתמדת מצד המועדון מחד, ושיתוף פעולה עם קבוצות האוהדים (לחלק מהמועדונים ישנן התארגנויות שונות של אוהדים) והמשטרה המקומית מנגד, מאפשרים לשלוט בתמהיל הקהל הנכנס למגרש, ולנפות מתוכו את הבודדים המוגדרים כבעייתיים.

בגרמניה, שיתוף פעולה עם קבוצות האוהדים השונות יצר תהליך בו הקהל הנורמטיבי הטה את הכף, והכחיד במו ידיו את נטע האלימות בקרבו. בדו"ח הקרן החדשה לישראל לשנת 2008/9, הובאו דוגמאות דומות מהארץ, בהם מסה קריטית של אוהדי מכבי חיפה קראו קריאות בגנות גילויי גזענות מתוך יציעי הקבוצה.

החוק למניעת אלימות בספורט 2008 מקנה לקציני משטרה את האפשרות להרחיק בצו אוהדים מהמגרש לתקופות זמן שונות. כמו כן, כיום קיימת פעילות משטרתית ענפה בתחום המודיעין בקרב קבוצות האוהדים, במקביל לצילום אירועים חריגים בזמן אמת במגרש. שיתוף פעולה בין גורמי המשטרה, מועדוני הכדורגל וקבוצות האוהדים יכשיר הקמת מאגר נתונים מעודכן ויאפשר לבצע את הזיהוי ואת הבקרה הדרושה להצלחתה של חלופה זו. ניפוי הגורמים האלימים מתוך הקהל יאפשר את החזרה ההדרגתית של אוהדי הכדורגל הנורמטיבים, ועלייה ברמת השפעתם על שאר האוהדים תוך כדי המשחק.

הערכת חלופות

על מנת להכריע בין החלופות השונות, אשתמש בארבעה קריטריונים להשוואה: עלות כספית, ישימות הוצאתן לפועל של החלופות, יעילות בהפחתת הבעיה וזמן לביצוען.

עלות כספית

בשל מחסור תקציבי תמידי, והצורך במשאבים זמינים על מנת להוציא לפועל את החלופות, קריטריון זה מהווה את האילוץ המרכזי. על כן, יקבל קריטריון זה משקל של 35% לצורך ההערכה.

עלותו המרכזית של מודל ה-NBA מתרכזת בפיצוי המועדונים אשר יידרש בעקבות שינוי מועד המשחקים, והפגיעה הצפויה בתקבולי הקבוצה מזכויות שידור. כיום, חברת צ'רלטון משלמת סכום של 78 מלש"ח לשנה עבור זכויות השידור לליגת העל בכדורגל. סכום זה מתחלק בין ההתאחדות לכדורגל והמועדונים. שינוי מועדי המשחקים יאפשר שידור חי של פחות משחקים בשבוע, וזאת בשל העובדה שמועדי המשחקים יתרכזו סביב יום שבת אחה"צ. כלומר, ישודרו שני משחקים בשבוע (בשבת וביום שני) במקום שבעה כיום. ירידה של כ-70% במשחקים המשודרים, במקביל לירידה מתמדת ברייטינג, מייצרת עלות משוערת של כ-55 מלש"ח לשנה. לכך יש להוסיף את עלותן של הפעילויות המשפחתיות – כ-10 מלש"ח בשנה. **סה"כ עלות משוערת: 65 מלש"ח לשנה.**

חלופת היציע המשפחתי, דורשת שיפור תשתיות מסיבי בתשעת המתקנים בהם משוחקים משחקים ליגת העל. הקמת תאי שירותים העומדים בסטנדרט של 1:100 ביחס למספר הצופים עולה בממוצע כ-1.5 מלש"ח²³. התקנת 1500 מושבים בממוצע (על פי תקן של 10% מהתפוסה במגרש) עולה כ-3 מלש"ח. סבסוד כרטיסים בסכום של 30 ש"ח לכרטיס משפחתי הינו בעל עלות שנתית של כ-1 מיליון ש"ח. **סה"כ עלות משוערת: 54 מלש"ח חד פעמי + 12 מלש"ח שנתי.** בחלופת הסלקציה, ישנו צורך בהקמה ותפעול של מאגר נתונים. **עלותו הינה כ-10 מלש"ח.**²⁴

²³ בהסתמך על הערכת מחיר אשר ניתנה ע"י סמנכ"ל תפעול בנייני האומה, על תא שירותים בסטנדרט דומה.

²⁴ בהסתמך על הערכת מחיר להקמת מאגר מידע של תורמי מח עצם.

<http://knesset.gov.il/protocols/data/html/avoda/2005-11-22-05.html>

יעילות

קריטריון היעילות הינו מדד איכותני ומנבא את מידת ההצלחה העתידית של כל חלופה בפתרון הבעיה. קריטריון זה יהווה משקולת של כ-30% במודל קבלת ההחלטות.

בהתבסס על מודל הביילוי המשפחתי האמריקאי, חלופת ה-NBA מייצרת תמריצים לקהל המשפחתי להכנס למגרשים. יצירת פעילות נלוות ותנאי ישיבה וצפייה הולמים הינם תנאיי סף להצלחתה של חלופה זו, ומכך לשינוי תמהיל הקהל. שילובו של משחק הכדורגל בתוך רצף הביילוי המשפחתי יכול להקל על משפחות המתלבטות האם ההגעה למגרש הולמת את גילאי ילדיהם. עם זאת, יש לזכור שהמודל האמריקאי מצליח עד מאוד בזכות זרז בדמות תרבות צפייה בספורט, הרווחת בציבור.

חלופת היציע המשפחתי מתבססת על קשר ישיר בין איכות ורמת המתקן לבין מידת ההצלחה במשיכת קהל היעד. יצירת סביבה סטרילית סביב אותו קהל היעד תפחית את החשש החזוי של חיכוך בין הראשונים לכלל הקהל. שני גורמים אלו יחדיו ייצרו בסיס לקהל איכותי בטווח זמן קצר, תוך הגדלתו לטווח הזמן הארוך. למרות יתרונותיה של חלופה זו, הצלחתה תלויה ברמת שדרוג המתקנים בהנתן אילוצים כספיים, וההבנה שיציע זה מיועד למשפחות בלבד. כלומר, שדרוג היציע ימשוך קהל באופן כללי, לאו דווקא "משפחתי". בקרה ופיקוח נחוצים. סלקציות קהל על סמך התנהגות שלילית קודמת תלויה רבות ביכולת המשטרה והמועדונים לאכוף את החלטתם. חלופה זו מיועדת לטפל בעשבים השוטים מקרב כלל האוהדים, ולא דווקא משיכת קהל אחר, כזה שעקב המציאות הנוכחית לא מגיע ליציעים.

ישימות

היכולת להחליט על החלופה בתוך מארג האינטרסים הקיימים בין בעלי העניין השונים. משקל קריטריון זה הינו 25%.

מודל ה-NBA צפוי למשוך אש מקבוצות הכדורגל ובעלת זכויות השידור צ'ארלטון, וזאת בשל הפגיעה הצפויה בתקבולי הקבוצות. כמו כן, ריכוז המשחקים ביום שבת יביא להתנגדות פוליטית בקרב שומרי המסורת. בחלופת היציע המשפחתי, אין צפי להתנגדות ממשית מצד בעלי העניין. אף אחד ממועדוני הכדורגל בארץ אינו מחזיק בתפוסת קהל מלאה, כך שעצם הגדרת חלק מהיציע בצורה שונה לא תשפיע לשלילה על התפוסה. חלופת הסלקציה תעורר התנגדות חריפה בקרב קבוצות האוהדים הקיצוניות אשר הינן בעלות השפעה על הנהלות המועדונים. בנוסף,

המשטרה תאלץ לחלוק מידע פלילי עם המועדונים. המועדונים עצמם צפויים להתנגד, מתוך רצון לשמר את יחסיהם עם הקהל ולמנוע הדרה של אוהדים ממגרשים.

זמן לביצוע

החלופות לעיל מנסות לפתור בעיה ברמה מעמיקה לטווח הארוך. קריטריון זה הינו 10% מהציון הסופי.

חלופת ה-NBA כרוכה בסוף חוזה עם בעלת זכויות השידור, בשל הצורך לשנות את מועדי המשחקים. החוזה הנוכחי מסתיים בקיץ הקרוב. החוזה החדש יהיה תקף לשנתיים. הקמת יציעים משפחתיים יכולה להתחיל רק בקיץ 2010, בשל חוסר היכולת לשפץ בעת עונת המשחקים. זמן לתחילת ביצוע: שנה וחצי מהיום. הקמת מאגר נתונים דורשת הטמעה איטית של המערכת אצל המועדונים. תיעוד של מאות אלפי אוהדים תימשך שנים. שיתוף פעולה עם המשטרה ופיתוח דפוסי עבודה משותפים דורשת זמן רב.

מודל הערכה

סה"כ	זמן (10%)	ישימות (25%)	יעילות (30%)	עלות (35%)	
2.6	3	3	4	1	מודל ה-NBA
<u>3.85</u>	4	5	5	2	יציע משפחתי
3.15	3	2	2	5	סלקציה

ציון בין 1 ל-5 : 1 – הציון השלילי ביותר, 5- הציון החיובי ביותר.

החלופה הנבחרת הינה הקמת יציעים משפחתיים במגרשי הכדורגל בישראל והנפקת כרטיסים משפחתיים מיועדים, לצורך הבטחת איוש היציע על ידי קהל היעד. חלופה זו היא השנייה היקרה ביותר, אך בהיבט היעילות בפתרון הבעיה והישימות להוצאתה לפועל גוברת היא על החלופות האחרות.

רשימת מקורות

הכנסת – מרכז מחקר ומידע. (2001) מסמך רקע לדיון בנושא: "המודל הבריטי" להתמודדות עם האלימות בספורט. ירושלים.

הכנסת. (2008) הצעת חוק איסור אלימות בספורט, התשס"ח-2008. ירושלים.

הקרן החדשה לישראל. (2009) "דו"ח סיכום שנת 2008/2009" <access: June 7, 2009> <http://www.nif.org.il/?id=1564>

הקרן החדשה לישראל. (2008) "דו"ח סיכום שנת 2007/2008" <access: June 7, 2009> <http://www.nif.org.il/?id=1564>

הקרן החדשה לישראל. (2007) "דו"ח סיכום שנת 2006/2007" <access: June 7, 2009> <http://www.nif.org.il/?id=1564>

ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא אלימות בספורט. (2005) דו"ח מסכם - פרוטוקול מס' 18 27.6.2005. ירושלים.

כלכליסט. "מנכ"ל מועצת ההימורים: היקף ההימורים הבלתי חוקיים – 15 מיליארד שקל" . 12.02.2009 < access: <http://www.calcalist.co.il/sport/articles/0,7340,L-3220662,00.html> > June 10, 2009>

מלר, א. (2004) "אלימות בכדורגל: במלחמה כמו במלחמה". דינמי, 3: עמ' 2.

קיפניס, נ. וירון שפירא. (2006) "הכדור במגרש שלהם". גלובס 21.9.06 <access: May 5, 2009> <http://www.globes.co.il/news/home.aspx?fid=2&did=1000135708&nagish=1>

קיפניס, נ. (2009) "כמה שווה הכדורגל הישראלי". גלובס 12.05.09 <access: <http://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1000449176&fid=2> > June 10, 2009>

BBCNews.(2006) "BBC keeps Premiership highlights." <access: June 10, 2009> http://news.bbc.co.uk/sport1/hi/football/match_of_the_day/5060828.html

Chaudhary, V.(2000)"Women and wealthy crowd football clubs".**The Guardian** 11.2.2000.

Premiership Statistics. (1992) "Football Stats Results for 1992–1993 Premiership". <access: June 10, 2009> <http://stats.football.co.uk/1992>

The Amsterdam Group. (1996) "Football Violence in Europe". *The Social Issues Research Center*, Oxford, UK: pp 21.

